

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XII. Concupiscentia non causat involuntarium. Si tamen sit
antecedens, per se loquendo, minuit voluntarium perfectum, auget
imperfectum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

malum extrinsecum, non displicet secundum se, sed secundum considerationem naturam posterioriorem dumtaxat.

120 Et ideo juxta S. Thomam citatam q. 6. a. 7. ad 2. quodcumque res secundum se prædicta, abjicitur ex solo timore mali extrinseci, & nulla alia ex causa, non abjicitur præexistens ille affectus erga rem illam secundum se consideratam: istud enim discriminis S. Doctor ibi statuit inter id quod agitur ex solo timore, & id quod agitur ex concupiscentia, quod in eo qui per metum aliquid agit (& nulla alia ex causa) manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur secundum quod in se consideratur (quæ non maneret, si præexistens ille affectus sic abjiceretur, ut nullo modo amplius maneret); sed in eo qui aliquid agit per concupiscentiam, sicut est incontinenti, non manet prior voluntas, quæ repudiabat illud quod concupiscitur; sed mutatur ad volendum id, quod prius repudiabat. Et ideo quod per metum agitur, quodammodo est involuntarium; sed quod per concupiscentiam agitur, nullo modo. Nam incontinenti concupiscentia agit contra id quod prius proponebat; non autem contra id quod nunc vult; sed timidus agit contra id quod etiam nunc secundum se vult.

121 Quid clarius? Pro majori tamen claritate, amplius declaratur exemplo projectionis mercium in mare. Nam qui ex metu naufragii, & nulla alia ex causa, merces abjicit, quas prius secundum se amabat, non ideo abjicit affectum erga merces illas, secundum se consideratas: Ideoque licet illas voluntarie abjiciat, non tamen sine admixtione involuntarii, & repugnantia voluntatis, ob præexistentem, qui manet, affectum erga illas, secundum se consideratas. Idem igitur accidit in omni casu, quo res, secundum se prædicta, abjicitur pure ex metu, nullaque alia ex causa. Ob eandem rationem.

122 Nam quod aliqui dicunt, esse quidem eandem rationem in omnibus, quæ sic ex metu fiunt, ut nullam habeant bonitatem & amabilitatem, nisi medii conducentis ad vitandum malum quod timetur, ut in casu illo projectionis mercium; secus, in iis quæ sic ex metu fiunt, ut aliam habeant bonitatem secundum se amabilem: nihil facit ad ostendam rationem diversam, quæ, in casu nostræ hypotheseos, diversam de his & illis postulet Philosophiam. Nihil enim refert, an actio, quæ fit ex metu, aliam habeat, vel non habeat bonitatem, quam medii conducentis ad vitandum malum quod timetur: si equidem voluntas ista aliam bonitatem hinc & nunc non magis moveatur, nec magis eam attendat, quam si non esset; sed merè per accidens & materialiter se habeat. Ita verò esse in hypothesei assertionis nostræ, in qua voluntas alio motivo non movetur, quam timoris v. g. pœnæ, patet ex dictis num. 113.

123 Nihil etiam facit, quod alii addunt, affectum præcedentem abjici per timorem sequen-

tem, quando malum quod timetur, v. g. infernus, vitari non potest, nisi affectus ille abjiciatur. Ita verò esse in casu quo peccatum v. g. displicet ex metu inferni; secus, in casu quo merces displicet ex metu naufragii; in quo ad vitandum naufragium, necesse non est abjici affectum ad merces, sed ipsas dumtaxat merces. Sic enim, vel non fit necesse, ad vitandum malum quod timetur, abjicere affectum ad rem aliquam secundum se sumptam; equidem affectus ille nunquam abjicitur, nisi per affectum ipsi contrarium; ut vidimus num. 118. nunquam ergo abjicitur ex solo timore mali extrinseci, quo voluntas secundum se non odit nec averfatur rem secundum se prædictam, sed solum eam odit & averfatur ut causam istius mali. Sola namque averfio à re secundum se, contraria est præcedenti conversioni ad illam secundum se; solum odium illius secundum se, contrarium est amori illius secundum se; sola nolitio & displicentia illius secundum se, contraria est volitioni & complacentiæ illius secundum se. Displicentia verò, nolitio, odium & averfio rei secundum se, est displicentia, nolitio, odium & averfio rei secundum aliam rationem & motivum, quam pure ob motivum timoris mali extrinseci, ut vidimus ibidem. In omni ergo casu, in quo vitari nequit malum quod timetur, nisi præexistens erga rem, secundum se spectatam, affectus abjiciatur, adhuc nihilominus philosophandum, prout in casu projectionis mercium, quamdiu voluntas, à displicentia rei quatenus est inductiva mali extrinseci (quomodo & non aliter displicet ei, qui ad displicentiam non movetur alio motivo quam timoris istius mali) non transit ad displicentiam illius secundum se, ac proinde sub alia ratione & motivo, quam timoris antedicti. Neque enim necessitas, v. g. abjiciendi affectum peccati secundum se, ad vitandum infernum, facere potest ut affectus peccati secundum se abjiciatur, nisi peccatum secundum se odio habeatur; qualiter nequit odio haberi, ex solo motivo timoris inferni; sed necesse est ut id ex alio motivo fiat, utque proinde voluntas aliud sibi proponat motivum, si velit efficaciter timere vitareque infernum. Ex qua doctrina suo loco (Deo dante) demonstrabimus insufficientiam Attritionis pure formidolosæ, ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT XII.

Concupiscentia non causat involuntarium. Si tamen sit antecedens, per se loquendo, minuit voluntarium perfectum, auget imperfectum.

Concupiscentia proprie est in appetitu sensitivo, inquit S. Thomas. 1. 2. q. 30. a. 1. estque proinde motus appetitus sensitivi, tam irascibilis, quam concupiscibilis, sive in sensibile bonum, sive in malum, excepto motu timoris, de quo antè. Duplex est, antece-

dens & consequens. Antecedens est, quæ cum voluntaria non sit, voluntatem excitat & inclinat ad volendum. Consequens, est illa quam voluntas excitat ad ferventiùs, vel delectabiliùs optandum, estque proinde voluntaria.

125 Et concupiscentia quidem consequens, nec causat involuntarium, nec auget, aut minuit voluntarium: cum sit posterior actu voluntatis. Quòd si quando, à voluntate excitata, magis accendat ipsam voluntatem, respectu istius voluntatis magis accensæ, quæ talis, jam non habet rationem consequentis, sed antecedentis. Sed neque concupiscentia antecedens causat involuntarium positivè & propriè dictum, ut patet ex discrimine inter concupiscentiam & timorem n. 119. ex S. Thomæ allato. Subinde tamen adeò vehemens est, ut tollat voluntarium, & hoc sensu causat involuntarium negativè, id est, non voluntarium, ut patet in iis, qui tam forti abticipiuntur passione libidinis, vel iræ, ut passio in ipsis omninò absorbeat rationem, ad insaniamque quamdam redigat hominem. Quamdiù tamen concupiscentia antecedens non absorbet rationem, auget quidem voluntarium imperfectum, sed per se loquendo, minuit voluntarium perfectum. Auget imperfectum, quia (ob summam animi cum corpore societatem) facit ut voluntas, majori cum impetu, vehementiùs feratur in objectum, juxta illud S. Thomæ 1. 2. q. 77. a. 6. ad 3. *Motus voluntatis est intensior ex passione incitatus.* Quod de voluntate imperfecta ab ipso intelligi, denotant verba immediate sequentia: *Non tamen ita est voluntatis proprius, sicut si solâ ratione moveretur ad peccandum.* Quod est dicere, non esse intensiorem, in quantum voluntas agit ut voluntas, id est, ex ratione prædominante & imperturbata; sed in quantum agit ut natura, id est, in quantum ad agendum magis aliunde agit, quàm seipsam ex ratione agit. In quantum enim voluntas agit à concupiscentia antecedente, agit aliunde, modo quasi brutali, non à seipsa, modo humano. Et ideò concupiscentia antecedens minuit voluntarium perfectum; utpote quod tanto perfectius est, quanto ex perfectiori judicio, rationeque magis prædominante & imperturbata procedit, & quanto magis voluntas agit, quàm agitur. Agens verò ex concupiscentia antecedente, magis agitur, quàm agit, agitque ex judicio minus perfecto, atque ex ratione minus prædominante, &c. Quemadmodum enim ex Philosopho dicit S. Thomas 2. 2. q. 142. a. 2. *concupiscentia non audit rationem.* Et propterea 1. 2. q. 77. a. 6. docet concupiscentiam antecedentem diminuisse peccatum: *Si igitur accipiatur passio secundum quod præcedit actum peccati, sic necesse est quòd diminuat peccatum.* Actus enim in tantum est peccatum, in quantum est voluntarius, & in nobis existens. Esse autem aliquid in nobis dicitur per rationem & voluntatem. Unde quanto ratio & voluntas ex se aliquid agunt, non ex impulsu passionis, magis est voluntarium, & in

nobis existens. Et secundum hoc passio minuit peccatum, in quantum minuit voluntarium. Passio autem consequens voluntatem, non diminuit peccatum, sed magis auget, vel potius est signum magnitudinis ejus, in quantum scilicet demonstrat intensionem voluntatis ad actum peccati. Et sic verum est, quòd quanto aliquis majori libidine vel concupiscentiâ (consequente) peccat, tanto magis peccat. Quod S. Doctor tradit de voluntario in malis, ad 3. applicat voluntario in bonis: *dicendum quòd bona passio, consequens judicium rationis, augmentat meritum; si autem præcedat, ut scilicet homo magis ex passione quàm ex judicio rationis moveatur ad bene agendum, talis passio diminuit bonitatem & laudem actus.*

Dixi quòd concupiscentia antecedens per se loquendo minuit voluntarium perfectum: per accidens enim fateor fieri posse quòd non minuat illud, ut si causalitas concupiscentiæ, rationisque & judicii obnubilatio elidatur per affusum divini luminis radium, quo dissipentur nebule, alioqui obnubilantes intellectum. Notat verò S. Doctor ibidem a. 7. quòd passio quandoque est tanta, & usque adeò obnubilans intellectum, quòd totaliter auferat usum rationis, sicut patet in his, qui propter amorem vel iram insaniant. Et tunc si talis passio fuerit ab initio voluntaria, imputatur actus ad peccatum: quia est voluntarius in sua causa. Si verò causa non fuerit voluntaria, sed naturalis (puta cum aliquis agritudine, vel aliâ hujusmodi causâ incidit in talem passionem, quæ totaliter auferat usum rationis) actus redditur omninò involuntarius, & per consequens totaliter à peccato excusatur. Quandoque verò non est tanta, quòd totaliter intercipiat usum rationis, &... talis passio non totaliter à peccato excusat.

Ex omnibus porrò passionibus nulla est quæ judicium rationis adeò obnubilet, voluntatemque ad se vehementiùs pertrahat, quàm passio iræ. De qua S. Thomas 1. 2. q. 46. a. 5. docet, quòd *habitudinem naturalem... quæ est ex complexione, magis de facili sequitur ira, quàm concupiscentia, vel aliqua alia passio.* Est enim homo dispositus ad irascendum, secundum quòd habet cholericam dispositionem. Cholera autem inter alios humores citius movetur. Assimilatur enim igni. Et ideò magis est in promptu, ut ille qui est dispositus secundum naturalem complexionem ad iram, quòd irascatur, quàm de eo qui dispositus est ad concupiscendum, quòd concupiscat. Et propter hoc Philosophus dicit in 7. Ethic. quòd *ira magis traducitur à parentibus in filios, quàm concupiscentia.* Et ideò 2. 2. q. 56. a. 4. eandem doctrinam repetens, dicit quòd *ira magis est veniâ digna. Quia quòd provenit ex naturali corporis dispositione, magis est veniâ dignum.*

Ob eandem quoque rationem, tresque alias, quas ibidem adjungit, docet concupiscentiam ex parte passionis esse irâ turpiorem: *Motus concupiscentiæ habet majorem inordinationem quàm*

quam motus ira. Nec tamen ideo ira est sine culpa: cum domabilis sit per gratiam (ut eleganter ostendit Augustinus serm. 4. de verb. Dom.) sicut omnis natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & ceterorum (teste Apostolo Jacobo) ab homine domabilis est per naturam.

CAPUT XIII.

Habitus & consuetudo non diminuit, sed auget voluntarium.

129 **T**amet si magna sit inter passionem & habitum differentia, uti proximè videbitur; doctrinæ tamen affinitas postulat, ut postquam de passione & concupiscentia egimus, aliquid de habitu dicamus. Illud verò pro indubitato tenendum, quòd habitus, seu virtutis, seu vitii, non diminuat, sed potius auget voluntarium & liberum. Tamet si enim, cum ad perfectionem venerit, necessitatem quamdam inducat ad id ad quod inclinatur; non tamen necessitatem involuntariam, & libertati præjudicantem, sed voluntatem libertatemque firmantem & perficientem. Quia, ut angelicè Doctor Angelicus l. 3. contra Gent. c. 138. est duplex necessitas. Quedam coactionis; & hæc laudem virtuosorum actuum diminuit, quia voluntario contrariatur: coactum enim est, quod est voluntati contrarium. Est autem quadam necessitas ex interiori inclinatione procedens; & hæc laudem virtuosorum actuum non minuit, sed auget: facit enim voluntatem magis in se tenere in actum virtutis. Patet enim quòd habitus virtutis, quanto fuerit perfectior, eo vehementius facit tenere in bonum virtutis, & minus ab eo deficere. Quòd si ad finem perfectionis deveneri, quamdam necessitatem infert ad bene agendum, sicut est in beatis, qui peccare non possunt. Nec tamen propter hoc aut libertati aliquid deperit, aut actus bonitatis. Sibi ipsi namque voluntas necessitatem illam facit, eaque seipsam firmat in bono, vel in malo, per vehementem affectum suum habitualement, quo inclinatur in illud. Nihil quippe aliud est habitus, nisi vehemens voluntatis affectus, seu inclinatio habitualis in actum, cuius est habitus. Eaque inter passionem & habitum differentia est, quòd (ut docet S. Thomas 1. 2. q. 78. a. 4. ad 2.) impulsio que est ex passione, est quasi ex exteriori defectu respectu voluntatis; sed per habitum inclinatur voluntas quasi ab interiori. Quasi scilicet, ut idem S. Doctor ait ibidem a. 2. in corp. unicuique habenti habitum, est per se diligibile id quod est ei conveniens secundum habitum: quia scilicet sit ei quodammodo connaturale, secundum quod consuetudo & habitus vertitur in naturam; siquidem, ut vulgò dicitur, consuetudo est altera natura, quam sibi utique voluntas facit actibus suis, dum iis habitum acquirit. Unde quod voluntas ex habitu facit, ex seipsa, sive ex propria inclinatione facit, sive ex inclinatione quam sibi naturalem fecit. Tanto proinde magis ex seipsa, quanto magis ex

Tom. I.

habitu: quia tanto magis ex intrinseca naturalique inclinatione, quam sibi fecit. Tanto ergo magis ab intrinseco, tanto magis ex seipsa movetur. Et ideo tanto magis voluntariè, tanto magis liberè.

Itam ob causam S. Thomas 2. 2. q. 156. a. 130 3. docet, habitum vitii conferre ad augmentum peccati: quia peccatum (secundum Augustinum) præcipue in voluntate consistit: voluntas enim est quæ peccatur, & rectè vivitur. Et ideo ubi est maior inclinatio voluntatis ad peccandum, ibi est gravius peccatum. In eo autem qui peccat ex habitu, maior est inclinatio voluntatis ad peccandum, ut patet ex proximè dictis; patetque amplius ex eo quòd voluntas peccantis ex habitu inclinatur ad peccandum ex propria electione, que procedit ex habitu per consuetudinem acquisito. Ex quo ibidem concludit, quòd intemperatus, id est, peccans ex habitu intemperantiæ, multo deterius peccat, quam incontinens, id est, peccans ex passione seu concupiscentia. Tum quia in eo qui est incontinens, voluntas inclinatur ad peccandum ex aliqua passione, non ex propria electione. Tum quia passio cito transit, habitus autem est qualitas difficilè mobilis: inde est quòd incontinens statim pœnitet, transiente passione. Quod non accidit de intemperato; quinimò gaudet se peccasse, eo quòd operatio peccati est sibi facta connaturalis secundum habitum. Unde de his dicitur Prov. 2. quòd lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Quod confirmat 1. 2. q. 78. a. 2. quia quis 131 quis peccat ex habitu, peccat ex certa malitia: quandoque aliquis utitur habitu vitioso, necesse est quòd ex certa malitia peccet: quia scilicet peccat ex electione (sic ut electio in ipso sit primum principium peccati) in quo peccans ex malitia differt ab eo qui peccat ex passione: ille enim qui peccat ex passione, peccat quidem eligens, sed non ex electione: quia electio in eo non est primum peccati principium; sed inducitur ex passione ad eligendum id, quod extra passionem existens non eligeret; sed ille qui peccat ex certa malitia, secundum se eligit malum, ait ibidem a. 4. ad 4. quia (uti dixerat a. 3.) ipse voluntas ex seipsa movetur ad malum eligendum. Manifestum verò est quòd gravius peccet, qui ex certa malitia peccat, quam qui ex passione: quia (ut prosequitur a. 4.) in ipso motu peccati est magis proprius voluntati, que ex seipsa in malum movetur, quam quando ex passione peccatur, quasi ex quodam extrinseco impulsu ad peccandum.

Inaniter proinde se excusant peccatores habituali, quasi habitus quem voluntariè contraxerunt, ob illam quam infert peccandi velut necessitatem, aliquid inferat præjudicium, vel diminutionem libertatis. Quia (præter hæcenus dicta) si habitus, seu vitii seu virtutis, aliquid inferret præjudicium vel diminutionem libertatis; quo peior quis fieret, eo excusabilior; & quo magis per habitum radicitus atque firmatus in malo, eo minus argui-

A a